

Dan Barbilian

În cultura românească Dan Barbilian și-a făcut apariția întâi ca poet și pe urmă ca matematician. În anul 1919 Dan Barbilian s-a prezentat la cenaclul literar "Sburatorul" - care publica revista cu același nume condusă de criticul și istoriograful literar Eugen Lovinescu - cu primele sale poezii semnate "Popescu".

Lovinescu și cei din cenaclu i-au acceptat entuziasmați poeziile pentru publicat, dar i-a atras atenția poetului că nu poate semna cu acest nume atât de răspândit. Barbilian și-a ales ca pseudonim numele de Ion Barbu; acesta trebuia de fapt să fie numele sau de familie, deoarece tatăl lui Barbilian se numise în copilărie Constantin Barbu; un profesor i-a schimbat însă matricola școlară numele în Constantin Barbilian, cu care a rămas. Pe bunicul după tata al lui Dan Barbilian îl chema Ion Barbu, încât Eugen Lovinescu a acceptat - fără să o știe cel puțin de la început - ca pseudonim pentru poet, numele bunicului acestuia.

După 1930 însă s-a petrecut în sufletul lui Dan Barbilian un reviriment, deoarece după acest an s-a consacrat exclusiv matematicii, ajungând unul dintre promotorii axiomaticii la noi în țară și impunându-se - precum se va vedea - prin creațiile sale de geometrie și algebra.

Dan Barbilian a fost fiul judecătorului de pace Constantin Barbilian și al soției acestuia Smaranda (născută Soiculescu). S-a născut la 19 martie 1895, în Cîmpulung-Muscel. Pentru că tatăl său, în exercitarea profesiei, a peregrinat prin țară, Dan Barbilian a făcut școala primară în Cîmpulung, Damienesti (Roman) și Stîlpeni (Muscel), iar liceul la Pitești, Cîmpulung și București. Aici, la București, a urmat Liceul "Gheorghe Lazar" (clasa a V-a și a VI-a), apoi la Liceul "Mihai Viteazul" (clasa a VII-a și a VIII-a). A avut un bun profesor de matematici, pe Ion Bănciu, care i-a îndrumat activitatea primii pași spre frumusețile matematicii, l-a încurajat și i-a urmărit activitatea de corespondent al "Gazetei matematice". Pentru Ion Bănciu, Dan Barbilian a scris mai târziu un impresionant necrolog în "Gazeta matematică", marturisind prinosele recunoștinței și admirației sale pentru acest profesor.

Barbilian și-a început activitatea de corespondent al "Gazetei matematice" în anul 1910, când era elev în clasa a V-a reală, rezolvând două probleme de trigonometrie, materie ce se făcea atunci în clasa a VI-a reală. Ca elev în clasa a VI-a, în vacanța de primăvară din aprilie 1912, a participat la concursul "Gazetei matematice" și a reușit primul. Gheorghe Titeica a scris atunci despre el: "Cu o lucrare scrisă de algebra foarte bună, cu altă de geometrie elementară excelentă, în care a întrebuintat o metodă ingenioasă admirabilă, cu răspunsurile sale sigure și precise din care se vedea o gândire bine condusă și cunostințe întinse, cu aceste însușiri alese, Dl. Barbilian și-a cucerit dintr-o dată, locul de frunte. Să-i fie de bună prevestire și pentru concursurile viitoare".

În 1914, când Barbilian își dădea examenul de bacalaureat la Liceul "Mihai Viteazul", Gh. Titeica, în calitate de președinte al comisiei, l-a remarcat din nou pe Barbilian, văzând în el o speranță de viitor matematician.

În 1914 Barbilian intra la secția de matematici a Facultății de științe de la Universitatea din București. Aici îi are ca profesori pe Titeica, Pompeiu, David Emmanuel, Lalescu și Anton Davidoglu. A participat la primul război mondial, între 1916 și 1918, ca plutonier în cadrul unui regiment de pontonieri.

Reîntors la București în 1918, își pregătește licența în matematici, pe care o trece în octombrie 1920. În jurul anului 1920 redactează primele sale două lucrări de matematici, care i-au atras atenția lui Gh. Titeica. În februarie 1921, Barbilian îi arată lui Titeica o încercare de axiomatizare a geometriei algebrice. Înțelegând care este orientarea spre care se îndreaptă Barbilian, Titeica staruie ca acesta să plece la Göttingen, spre a se specializa în teoria numerelor cu E. Landau, care profesa acolo și obține chiar în acest scop un ajutor de la Ministerul Instrucțiunii Publice. Astfel poate pleca Barbilian întâi la Göttingen, apoi la Tübingen și Berlin unde a rămas din 1921 până în 1924.

În 1924 se întoarce în țară, iar în toamna anului 1925 este numit profesor suplinitor secundar la liceul din Giurgiu. În anul 1926 este chemat asistent de Titeica, dar își ia și ore de profesor suplinitor secundar la București. În calitate de asistent la catedra lui Titeica funcționează până în anul 1932 iar ca profesor secundar la liceele "Spiru Haret" și "Dimitrie Cantemir" profesează până în 1929.

La 21 ianuarie 1929 Barbilian își trece la Facultatea de științe a Universității din București teza de doctorat în matematici, cu subiectul: Reprezentarea canonică a adunării funcțiilor ipereliptice (teza principală, iar ca teza secundară a tratat despre Grupuri finite discontinue). Comisia de examinare era compusă din David Emmanuel, D. Pompeiu și Gh. Titeica.

Teza de doctorat al lui Barbilian este din domeniul geometriei algebrice.

Dacă Barbilian nu și-a luat doctoratul în matematici la Göttingen, unde a studiat în acest scop între 1921 și 1924, a avut totuși satisfacția de a fi, după Lalescu, românul care a conferențiat despre matematici în localitatea în care amintirea genialului Gauss patronează și astăzi toate manifestările matematice.

În iunie 1938 Barbilian a făcut o comunicare la Societatea matematică din Viena cu subiectul: Die Algebren und ihre Anwendungen in Gruppentheorie und Axiomatik (Algebrele și aplicarea lor în teoria grupurilor și axiomatice).

Tot în iunie 1938 a ținut două prelegeri la Universitatea din Münster-Westfalia, cu subiectul Differentialgeometrie der von Klein vorgeschlagenen Riemannschen Flächen (Geometrie diferențială a suprafețelor riemanniene prezentate de Klein).

În octombrie 1941 a participat la Congresul matematicienilor germani care s-a ținut la Jena. Suferind chiar la Jena un accident la picior, comunicarea sa a trebuit să fie citită de un matematician german (C. Koethe). Titlul comunicării este: Die Massbestimmung in Bezug auf eine Hermitesche Form über eine involutive reelle Algebra (Determinarea măsurii legate de o formă hermitiană pe o algebra reală involutivă).

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Intre 9 si 14 septembrie 1957 a participat impreuna cu Ion P. Elianu si Adof Haimovici la Congresul matematicienilor germani, care a avut loc la Dresda.

Incepand cu anul 1942, dar mai ales din 1946, Barbilian se ocupa cu totul special de probleme de "algebra moderna".

Intre 1946 si 1951 Barbilian se ocupa aproape exclusiv de algebra moderna (teorii algebrice), iar dupa 1951 se ocupa cu predilectie de teoria algebrica a numerelor (aritmetica).

In sfarsit in rastimpul 1958-1959, Barbilian revine la preocupari de geometrie si studiaza spatiile care pot fi numite acum spatii Barbilian.

Dan Barbilian a decedat dupa o boala grea (ciroza hepatica) care l-a tinut la pat timp de doi ani. Cu patru zile inainte de deces a cerut sa revada Cimpulungul copilariei sale. I s-a realizat si aceasta dorinta, a fost atat de epuizat, incat a trebuit sa fie dus la spital, numai dupa o zi de la sosire. Reintors dupa doua zile la Bucuresti, a decedat aici in noaptea de 11 spre 12 august 1961. A fost inmormantat la cimitirul Bellu.